

Відгук •.

офіційного опонента - доктора педагогічних наук, професора І. М. Бендери на дисертацію Ільчук Віти Василівни „Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін^ вищих аграрних навчальних закладах” на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Серед характеристик особистості XXI століття пріоритетне місце займає її компетентність і професіоналізм. Тому в нинішньому суспільстві, яке називають інформаційним, з'явилися нові цінності: саморозвиток, самовдосконалення, самоосвіта особистості, що стали основою нової парадигми в педагогіці, - особистісно •- орієнтованої освіти. Основним завданням навчання у ВНЗ є підготовка творчих, високоосвічених фахівців, здібних до діяльності в різних умовах, які прагнуть до постійного самовдосконалення та розвитку, є конкурентоздатними на ринку праці.

Україна нині є однією з найбільших аграрно-промислових держав світу. Саме тому становлення її економічної системи значною мірою залежить від успішного розвитку аграрного сектора. Орієнтація України на світовий ринок зумовлює необхідність удосконалення загальної і фахової культури фахівців аграрного профілю. Випускники вищих аграрних навчальних закладів України мають бути орієнтовані на оволодіння не лише високим рівнем професійної компетентності, а й умінням працювати в ринкових умовах, бути конкурентоздатними й готовими до професійного розвитку. Підготовка таких фахівців вимагає, щоб такими якостями, насамперед, володіли викладачі аграрних ВНЗ.

Підвищення рівня майстерності педагогічних кадрів вищої школи є однією з основних умов модернізації української професійної освіти. Українському суспільству загалом, а аграрній освіті зокрема, потрібні викладачі, які здатні орієнтуватись у нових економічних ситуаціях, готувати конкурентоспроможних працівників для*- агро-промислового комплексу, готові до неперервного професійного саморозвитку.

Рівень особистісно-професійного розвитку є найважливішою, базовою характеристикою кожного викладача і має вирішальне значення не лише для підготовки молодого покоління, а й для суспільства загалом. Проте, як справедливо зазначає дисертантка, викладачі фахових дисциплін аграрного ВНЗ є особливою категорією педагогічних працівників, оскільки вони працюють одразу в кількох різних системах: „людина - людина”, „людина - техніка”, „людина - природа”, „людина - наука”, кожна з яких висуває до особистості викладача кардинально різні вимоги й створює середовище для його самореалізації в кількох сферах (виробництво, наука, освіта). Крім того, викладачі фахових дисциплін зазвичай не мають педагогічної освіти, що значно ускладнює їхнє професійне становлення як викладача.

Отже, соціальне замовлення суспільства на високопрофесійного викладачів фахових дисциплін аграрних ВНЗ, здатних до неперервного професійного саморозвитку, не розробленість відповідних педагогічних теорій щодо саморозвитку викладачів непедагогічних ВНЗ і недостатність висвітлення цих проблем у наукових дослідженнях вказують на *актуальність дисертації*.

Концептуальна основа дисертаційного дослідження науково обґрунтована, оскільки базується на застосуванні аксіологічного, діяльнісного, технологічного, діалогічного, компетентнісного, особистісного, системного, синергетичного й акмеологічного методологічних підходів і принципів гуманізму, культуровідповідності, соціальної спрямованості, індивідуального підходу, неперервності, систематичності, комплексності.

Дисертанткою визначено вимоги, які ставить сучасне суспільство до професіоналізму викладача вищої школи; з'ясовані особливості професійної діяльності викладачів фахових дисциплін аграрних ВНЗ; визначено, що для підвищення рівня професіоналізму викладачів фахових дисциплін в аграрних ВНЗ необхідно створити відповідні педагогічні умови для їхнього професійного саморозвитку; проаналізовано різні підходи до трактування поняття професійного саморозвитку педагога в класичній і сучасній науковій

літературі; з'ясовано сутність, структурні компоненти, критерії, показники та рівні готовності до неперервного професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін аграрних ВНЗ. /

З урахуванням теоретичних положень, що були проаналізовані дослідницею, вона робить висновок, що управління процесом професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін буде ефективнішим, якщо розглядати його як складну функціональну систему із відповідною логікою розвитку та відносно самостійними етапами протікання. В структурі процесу саморозвитку викладача В. В. Ільчук виокремлює чотири основні логічні взаємопов'язані етапи: самоусвідомлення себе як педагога та прийняття рішення зайнятись професійним саморозвитком; ціле-визначення, планування й розробка програми саморозвитку; безпосередня практична діяльність щодо реалізації поставлених завдань у роботі над собою; самоконтроль і корекція професійної діяльності.

Створення в системі вищої аграрної професійної освіти умов для актуалізації у викладачів потреби й неперервному професійному саморозвитку, професійно-творчій самореалізації та забезпечення організаційно-методичного супроводу їхнього саморуку за індивідуальною освітньою траєкторією - є, на думку дослідниці, одним з найважливіших завдань аграрних ВНЗ. У дисертації досить повно представлена робота аграрного ВНЗ щодо сприяння професійному саморозвитку викладачів фахових дисциплін, яка здійснювалась у чотири етапи: діагностувальний, інформаційно-мотиваційний, проектно-організаційний, узагальнювальний.

Дослідниця, враховуючи, що професійний саморозвиток є динамічною якістю, визначає, що саме готовність ' до неперервного професійного саморозвитку забезпечує можливість професійно-творчої самореалізації викладача в освітньому просторі аграрного ВНЗ.

Структуру готовності до неперервного професійного саморозвитку викладача дослідниця визначає як систему чотирьох компонентів: аксіологічного; мотиваційного; праксіологічного і здатності до рефлексії.

Тому вважаємо, що цілком логічно в структурі готовності викладачів аграрних ВНЗ до професійного саморозвитку дисертанткою виокремлено ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційний і рефлексивний критерії з відповідними показниками. Застосування відповідних діагностувальних методик, що представлені в третьому розділі та додатках, дозволило дослідниці визначити, на якому рівні готовності до професійного саморозвитку знаходились викладачі фахових дисциплін до і після проведення педагогічного експерименту, в основу якого покладена реалізація педагогічних умов, що забезпечували професійний саморозвиток викладачів фахових дисциплін (формування ціннісно-мотиваційних установок на необхідність професійного саморозвитку; організація самоосвіти викладачів для підвищення рівня їхньої психолого-педагогічної компетентності; самовиховання професійних якостей для саморозвитку та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності; самопідготовка викладачів фахових дисциплін до інноваційної педагогічної діяльності як форми самореалізації).

Звертаємо увагу на достатню кількість викладачів, які були задіяні в експерименті - контрольна група (380 чол.) і експериментальна група (384 чол.), а також на те, що дисертанткою доведена однорідність вибірок до експерименту і не випадковість розходжень числових результатів у контрольних і експериментальних групах після експерименту за допомогою відповідних формул математичної статистики.

Вагомість одержаних результатів підсилює звернута дисертанткою увага на те, що не менш важливим аспектом забезпечення ефективності професійного саморозвитку викладача аграрного ВНЗ є аналіз, контроль та оцінювання процесу системи навчання, що здійснюється викладачами як самоаналіз педагогічної діяльності з метою її подальшого вдосконалення. Для цього у дисертації були використані інтегральні критерії, що характеризують і професійний, і особистісний розвиток педагогів ВНЗ. Такими критеріями були обрані: якість професійних знань, рівень володіння

професійними вміннями і навичками, культура професійного мислення, рівень розвитку творчих здібностей, професійно ціннісні орієнтації, ступінь задоволеності професією.

/

/

Окремо дисертанткою було оцінено роботу кожного викладача над підвищенням свого професійного рівня та спрямованість його на інноваційну педагогічну діяльність і зроблено висновок, що розподіли викладачів фахових дисциплін за рівнями спрямованості на інноваційну педагогічну діяльність та за рівнями саморозвитку схожі між собою. Це дало підстави зробити висновок, що інноваційна педагогічна діяльність є і чинником, що спонукає викладача до неперервного професійного саморозвитку, і результатом цього саморозвитку, оскільки дає можливість самостверджуватись і досягати вершин професіоналізму.

Отже, можна стверджувати, що ** впровадженні дисертанткою педагогічні умови забезпечення професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін аграрних ВНЗ дали суттєві результати.

Тому цілком правомірно до *найбільш суттєвих результатів дослідження* можна віднести таке: визначені й обґрунтовані педагогічні умови та створено модель професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін аграрних ВНЗ; розроблено методику формування ціннісно- мотиваційних установок на необхідність професійного саморозвитку; запропоновано науково-методичний супровід організації самоосвіти викладачів для підвищення рівня " їхньої психолого-педагогічної компетентності; вказано способи самовиховання професійних якостей викладачів для саморозвитку та вироблення індивідуального стилю викладацької діяльності; розроблено методичні рекомендації для самопідготовки викладачів фахових дисциплін до інноваційної педагогічної діяльності як форми самореалізації.

Результати дослідження були належним чином апробовані на 11 конференціях різних рівнів, географія яких є досить широкою (Вінниця, Івано-Франківськ, Львів, Хмельницький, Катовіце, Краснодар, Познань), і

опубліковані в 17 працях автора. Усі праці відповідають темі дисертації, в них достатньо повно відображені ключові положення наукового дослідження В. В. Ільчук.

i

Зміст автореферату повністю відображає методологію, основні положення й результати дослідження, що можуть бути корисними теоретикам і практикам, які працюють у сфері професійної освіти.

Поряд із незаперечною теоретичною і практичною цінністю дисертації В. В. Ільчук вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі недоліки та висловити деякі побажання:

1. У першому розділі занадто детально описано специфіку професійної діяльності викладача вищої школи, хоч тема передбачала діяльність викладачів фахових дисциплін аграрних ВНЗ.
2. У підрозділі 1.3 забагато філософських і психологічних основ професійного саморозвитку.
3. У дисертації зазначено, що в організацію самоосвіти викладачів значний внесок здійснила електронна система «Сократ», на основі якої були організовані дистанційні курси підвищення кваліфікації викладачів. Проте представлення цієї системи в тексті дисертації дуже мало виражене.
4. В додатках варто було б представити більше матеріалів, що пропонувались на методичних семінарах.
5. Окрім методичного посібника «Методика підготовки та проведення лекцій в аграрному ВНЗ», можна було б запропонувати викладачам фахових дисциплін ще й методичні рекомендації щодо організації професійного саморозвитку.
6. У дисертації наявні також недоліки в оформленні: деякі таблиці, що переходять зі сторінки на сторінку, не мають вказівок, що це продовження таблиці; комп'ютерний набір окремих формул здійснено некоректно; інколи зустрічаються невдалі переклади прізвищ російських науковців: де-не-де є помилки латку

Вказані зауваження та побажання не применшують загальної цінності виконаного дослідження, яке є суттєвим внеском у теорію та практику професійної освіти. Вважаємо, що є всі підстави стверджувати про наукову зрілість дисертантки, яка продемонструвала високий рівень структурованості наукового мислення, здатність до системного вивчення різних аспектів досліджуваних явищ і процесів.

Дисертація В. В. Ільчук є цілісним, завершеним науковим дослідженням, результатом якого є самостійно одержані науково обґрунтовані положення, що сприятимуть підвищенню якості аграрної освіти та розвитку теорії і практики професійної освіти загалом.

ВИСНОВОК

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих праць автора з проблеми дослідження дає підстави зробити висновок, що дисертація Ільчук Віти Василівни „ Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах” за актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу її основних результатів у публікаціях відповідає вимогам пунктів 9, 10, 13,14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 656 від 19 серпня 2015 року), а її автор - Ільчук Віта Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізико-математичних
і загально-технічних дисциплін,

Подільського державного

) / r

— у

аграрно-технічного університету

Бендера І. М.

ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Підпис *Бендера І. М.*

КАНЦЕЛЯРІЯ

Засвідчено

31.05.2016

